

Projektrapport: Lätt att göra rätt – fas 1

Dokumentregistrerings-ID: Y8-BIS2020-R

Framtagen av: Christian Bruzelius

Målgrupp: Internt dokument avsett för Biobank Sverige

Datum: 2021-08-24

Version: 5.2

Innehåll

1.	Beställare	5
2.	Bakgrund	5
3.	Syfte och mål	5
3.1.	Effektmål	5
3.2.	Leveransmål	6
3.2.1.	Delmål gällande bättre ansökningar (A)	6
3.2.2.	Delmål gällande lättare ansökningsprocess (B)	6
4.	Projektorganisation	6
5.	Summering av projektresultat	7
5.1.	Bättre ansökningar (A)	7
5.1.1.	Webbaserad utbildning om biobankslagen riktad till forskare/företag (A1)	8
5.1.2.	Webbaserad instruktion, steg för steg (A2)	9
5.1.3.	Synliggöra Biobank Sverige gentemot forskare/företag (A3)	9
5.1.4.	Omvärldsbevakning, inspiration och goda exempel. Utbildning (A4)	11
5.2.	Lättare ansökningsprocess (B)	11
5.2.1.	Utökat samarbete mellan serviceverksamheterna (B1)	12
5.2.2.	Stöd för utökat samarbete (B2)	14
5.2.3.	Utökat samarbete mellan Biobank, LV och EPM (B3)	15
5.3.	Kommunikation	16
5.4.	Måluppfyllnad	16
5.4.1.	Måluppfyllnad: leveransmål	16
5.4.2.	Måluppfyllnad: effektmål	17
5.5.	Verksamhetsförankring	20
6.	Utvärdering och <i>lessons learned</i>	20
6.1.	Öppen workshop om lärdomar 2021-05-03	20
6.1.1.	Workshop 1, del 1: effekt	21
6.1.2.	Workshop 1, del 2: metod	22
6.2.	Workshop med AU3 om behov 2021-05-19	23
6.2.1.	Workshop 2, del 1: var är vi nu?	24
6.2.2.	Workshop 2, del 2: vart är vi på väg?	25
6.3.	Övriga reflektioner	26
7.	Rekommendationer	26
8.	Bilagor och övriga hänvisningar	28

Revisionshistorik

Version	Ändringsdatum	Ansvarig	Ändringar mot föregående version
5.0	2021-08-24	Christian Bruzelius	Första version
5.1	2021-09-09	Christian Bruzelius	Tillägg: exekutiv summering Korrigerig av dokumentregistrerings-id på försättsblad (från Y6 till Y8)
5.2	2021-10-05	Christian Bruzelius	Korrigerig av arbetsgruppsmedlemmar vid framttagande av den interaktiva guiden för forskare (s. 9)

Exekutiv summering

Lätt att göra rätt är ett paraplyprojekt inom Biobank Sverige som syftar till att skapa bättre förutsättningar för forskning med biobanksprov genom att underlätta administrativa, operativa och kommunikativa processer samt interaktionen mellan forskare och biobanksservice. Projektets första fas inkluderar ett antal olika åtgärder och initiativ, varav en del nu drivs vidare i fristående arbetsgrupper. I projektets första fas, som avslutades under Q3 2021, ingår även en utvärdering av projektarbetet och dess resultat.

Projektet arbetar mot två delmål primära delmål: 1) bättre ansökningar och 2) en lättare ansökningsprocess. Bland annat har projektet levererat:

- En webbaserad guide för forskare
- En uppdaterad e-utbildning om biobankslagen
- Riktade korta utbildningar för forskare
- En uppdatering av BBMRI-ERIC Directory
- Regulatorisk rådgivning och checklista inför ansökan
- Gemensamma handläggningstider för biobanksansökan
- En informationsfolder om provservicekoordinatorer
- Förbättrad dokumentstruktur och intern kontaktlista

Projektet har levererat enligt utsatta leveransmål. Ett fåtal aktiviteter kvarstår i en backlog och bör hanteras av styrgrupp. Det finns vissa utmaningar med att följa och mäta effekt, främst eftersom det idag saknas lämpliga nyckeltal.

Utvärdering av fas 1 visar att projektet uppskattas internt och att det finns en önskan och ett behov om att Biobank Sverige arbetar långsiktigt med en ambition om att det ska vara lätt att göra rätt. Vi bör också fördjupa och utveckla vår dialog med forskare för att bättre förstå deras varierande behov och kunna förhålla oss till det på ett bättre sätt.

Rapporten rekommenderar avslutningsvis att Biobank Sverige:

- Fortsätter att arbeta långsiktigt med målsättningen att det ska vara lätt att göra rätt på strategisk nivå
- Identifierar och kontinuerligt följer upp lämpliga nyckeltal för att mäta utveckling över tid i förhållande till målsättningen om att det ska vara lätt att göra rätt
- Implementerar en metod för löpande behovssondering som inkluderar alla relevanta intressenter, såväl interna som externa

Förkortningar

AU1	Arbetsutskott 1 (regulatorisk verksamhet)
AU2	Arbetsutskott 2 (operativ verksamhet)
AU3	Arbetsutskott 3 (framtidens vetenskap)
BeSam	Beredningsgruppens samordningsgrupp
SamKom	Samordningsgruppen för kommunikation
DigiKom	Samordningsgruppen för digital kommunikation
PSK	Provservicekoordinator
BBS	Biobankssamordnare
SKR	Sveriges kommuner och regioner

1. Beställare

Denna rapport är beställd av Biobank Sveriges beredningsgrupp, via AU1 som ansvarig ledningsgrupp.

2. Bakgrund

Projektet *Lätt att göra rätt* hade sin uppkomst i strategiförslaget¹ från arbetsutskott 3 (AU3) där åtgärder för att det ska vara lätt att göra rätt föreslås som en prioriterad och lågt hängande frukt. Projektet har utgått från en uppdragsbeskrivning² formulerad av AU1 (och godkänd via remittering av AU2) för att initiera arbetet. Denna uppdragsbeskrivning är en vidareutveckling av de prioriteringar som lyfts fram i förslaget på strategi från AU3.

Lätt att göra rätt är ett paraplyprojekt, innebärande att det koordinerar ett antal separata projekt, samtidigt som vissa aktiviteter drivs direkt under parollen *Lätt att göra rätt*.

3. Syfte och mål

Det övergripande syftet med *Lätt att göra rätt* är att skapa bättre förutsättningar för forskning med biobanksprov genom att underlätta administrativa, operativa och kommunikativa processer samt interaktionen mellan forskare och biobanksservice.

I enlighet med Biobank Sveriges vision ämnar *Lätt att göra rätt* att skapa bättre förutsättningar för forskning på biobanksprov, till gagn för såväl forskning som folkhälsa.

Projektet var också en förlängning av följande målformuleringar hämtade från Biobank Sveriges strategiska plan, vilken säger att Biobank Sverige ska:

- Upprätthålla och vidareutveckla en nationell biobanksinfrastruktur för hälso- och sjukvård, akademi och näringsliv i samverkan med patientorganisationer
- Möjliggöra en nationellt tillgänglig, kostnadseffektiv och konkurrenskraftig insamling, biobankning och utleverans av prov som säkrar tillgång till prov med rätt kvalitet

3.1. Effektmål

Eftersom *Lätt att göra rätt* är att betrakta som ett paraplyprojekt där varje del kan tillskrivas egna effektmål finns det ett stort antal effekter som förväntas uppnås. Det saknas också ett fastställt projektdirektiv, vilket annars skulle ha tydliggjort effektmålen för projektet. På en övergripande nivå kan dock framhållas att projektet är tänkt att leda till:

- Enklare och snabbare handläggning av ärenden
- Nöjdare kunder/användare
- Större medvetenhet och kunskap om biobanksprocesser hos kunder/användare

¹ Förslag strategi – Arbetsutskott 3, Framtidens vetenskap, 2019-12-10

² Uppdragsbeskrivning – Lätt att göra rätt, 2020-02-10

3.2. Leveransmål

Projektet skulle kartlägga, föreslå och genomföra konkreta aktiviteter för delmål inom två fokusområden, nämligen A) Bättre ansökningar, samt B) Lättare ansökningsprocess (hela kedjan).

Föreslagna aktiviteter skulle prioriteras inbördes och genomföras enligt projektplanen. Projektet ansvarade för koordinering och uppföljning av samtliga aktiviteter.

Lätt att göra rätt skulle anordna en workshop för att ta fram ett förslag på aktiviteter, ansvarig per aktivitet, prioritering och planering av genomförande av aktiviteter, samt uppskattning av tid för genomförande. Förslag presenteras för AU1 för beslut och därefter gäller fortsatt arbete (pågående arbete ska dock inte stanna av) och ev. framtagna av riktade projektplaner.

3.2.1. Delmål gällande bättre ansökningar (A)

A.1) Webbaserad utbildning om biobankslagen riktad till forskare/företag

A.2) Webbaserad instruktion, steg för steg (f.d. *Praktikan*)

A.3) Synliggöra Biobank Sverige gentemot forskare/företag. Komma in tidigare i deras process, såväl regulatoriskt som operativt

A.4) Omvärldsbevakning, inspiration och goda exempel. Utbildning.

3.2.2. Delmål gällande lättare ansökningsprocess (B)

B.1) Utökat samarbete mellan service-verksamheterna. Göra mer lika där det krävs.

B.2) Stöd för utökat samarbete mellan biobanker, RBC, biobankssamordnare, PSK m.fl. Skapa bättre rutiner för att möjliggöra effektivare utplock.

B.3) Utökat samarbete mellan Biobank, LV och EPM

4. Projektorganisation

Projektägare: Sonja Eaker Fält

Projektbeställare: Sonja Eaker Fält

Projektstyrgrupp: AU1

Projektledare: Christian Bruzelius, Therese Fagerqvist, Hanna Fransson

Projektarbetsgrupp:

Namn	Verksamhet
Therese Fagerqvist	RBC Uppsala Örebro
Christian Bruzelius	Uppsala Biobank
Emma Hvitfeldt	Biobank Väst
Gunilla Bergström	RBC Sydöstra
Hanna Fransson	Region Värmland
Isak Demirel	Örebro Universitet
Jenny Björkström	Region Stockholm

Jessica Seger	RBC Uppsala Örebro
Johanna Åkerlund	RBC Norr
Karin Johansson	Region Örebro län
Kristin Scott	Lunds universitet
Ingrid Bergqvist	Region Skåne
Lena Thunell	Linköpings Biobanksfacilitet
Linda Paavilainen	Uppsala Biobank
Michiko Mori	KI Biobank

Referensgrupp:

- Emma Adolfsson, doktorand vid institutionen för medicinska vetenskaper vid Örebro universitet
- Lars Rylander, professor vid avd. för Arbets- och Miljömedicin i Lund
- Kristna Mattson, läkare och post doc på AMM i Lund och fertilitetskliniken i Malmö
- Lina Bergman, Göteborgs universitet. Förlossningsläkare

5. Summering av projektresultat

Projektet har genererat ett antal leveranser kopplade till uppdragsbeskrivning och projektplan, vilka sammanfattas nedan. De leverabler som inte har kunnat slutföras har placerats i en backlog (se bilaga).

Resultat i urval

- Webbaserad guide för forskare
- Uppdaterad e-utbildning om biobankslagen
- Riktade korta utbildningar för forskare
- Uppdatering av BBMRI-ERIC Directory – katalogtjänst för biobankskohorter
- Regulatorisk rådgivning och checklista inför ansökan
- Gemensamma handläggningstider för biobanksansökan
- Informationsfolder om provservicekoordinatorer
- Förbättrad dokumentstruktur och intern kontaktlista

5.1. Bättre ansökningar (A)

Utgångspunkten för detta område var att ge bättre förutsättningar för våra användare att skapa bättre ansökningar. Dels för att på detta sätt kunna effektivisera vår handläggning, men främst för att göra förfarandet enklare utifrån ett användarperspektiv och därigenom förbättra deras

nöjdhetssupplelse. Målsättningen var att en ansökan som kommer oss tillhanda ska hålla högre kvalitet – det ska vara enklare för våra användare att göra rätt.

Området inkluderade såväl konkreta delmål med tydliga leveransförväntningar som något mer abstrakta dito där leveranserna inte var fullt lika självskrivna.

5.1.1. Webbaserad utbildning om biobankslagen riktad till forskare/företag (A1)

Biobank Sverige hade sedan tidigare publicerat en omfattande e-utbildning tillsammans med Apotekarsocieteten. Med utgångspunkt i kommentarer och önskemål från de som hade gått denna utbildning sattes en utbildningsgrupp samman som uppdaterade utbildningen vad gällde innehåll och format, samt publicerade detta som en ny och kostnadsfri version³. Utbildningsgruppen fortsatte sedan att arbeta tillsammans med Apotekarsocieteten med att ytterligare förbättra formatet, presentationen och paketeringen av utbildningen för att göra den ännu bättre. Parallellt med detta pågår även arbete med att ta fram ett antal kortkurser, som är mindre omfattande än utbildningen om biobankslagen, riktade mot specifika målgrupper och som berör avgränsade ämnen. Såväl vidare förbättringar av e-kursen om biobankslagen som kortkurserna förväntas vara klara under Q3-Q4 2021.

Diskussionerna kring kortkurser inkluderar bland annat följande områden:

För personal inom biobanksservice och provtagande verksamhet

- Utbildning för verksamhetschef öppen/sluten vård
- Utbildning för informations- och samtyckesansvariga (ISA-personal)
- Utbildning för provtagande personal
- Utbildning för biobanksansvariga
- Regulatorisk utbildning för provservicekoordinatorer

För forskare

- Vad gäller för användning av MTA och när ska respektive MTA användas?
- Vad ska ingå/krävs om biobank i etikansökan och informationen till forskningspersoner?
- När kan/ska L1 respektive N1a användas för att teckna biobanksavtal?

Utbildningsarbetsgruppen har levererat enligt förväntningarna i projektplanen och fortsätter nu sitt arbete som en arbetsgrupp frikopplad från projektet *Lätt att göra rätt*. Gruppen sammankallas av Gunilla Bergström och rapporterar till AU1. I gruppen ingår även Sonja Eaker Fält, Maria Svensson, Christian Bruzelius, Lena Thunell, Emma Ridell, Camilla Hildesjö, Hanna Fransson och Linda Paavilainen.

³ <https://biobanksverige.se/utbildningar/biobankslagen-webbaserad-utbildning/>

5.1.2. Webbaserad instruktion, steg för steg (A2)

Den så kallade *praktikan* (K1b⁴) är en uttömmande dokumentation som med hög detaljnivå beskriver praktiska aspekter vid ansökan om tillgång till biobanksprov och var tänkt som ett stöd för forskare. Dokumentationen upplevdes dock som svår att penetrera och informationen svår att tillgodogöra sig, varför en interaktiv och dynamisk version publicerad på biobanksverige.se istället skulle tas fram.

Detta arbete drevs av Jessica Seger, utifrån hennes roll som webbplatsansvarig, leverantören KnowIT, en tillfrågad referensgrupp av forskare och tillfrågad referensgrupp inom Biobank Sverige, samt med stöd från Christian Bruzelius som projektledare för *Lätt att göra rätt*.

Baserat på material som redan var tillgängligt på biobanksverige.se, Biobank Västs och Stockholms medicinska biobanks webbsidor, samt dokumentet K1b, togs ett omarbetat och webbanpassat informationsunderlag fram. Detta förankrades och reviderades av olika instanser inom Biobank Sverige, däribland arbetsgruppen för *Lätt att göra rätt* och AU1. Informationsunderlaget utgjorde sedan grunden för en offertförfrågan som gick ut till tre potentiella leverantörer för utveckling och genomförande där KnowIT valdes ut som bäst lämpad för uppdraget. KnowIT tog fram designförslag, vilket förankrades hos AU1, med utgångspunkt i informationsunderlaget och fortsatte sedan med att utveckla en digital guide för forskare som baserades på det tidigare förarbetet och som integrerades med biobanksverige.se.

Den nya webbaserade guiden för forskare lanserades publikt på biobanksverige.se den 18:e december 2020 och har sedan dess förbättrats löpande.

5.1.3. Synliggöra Biobank Sverige gentemot forskare/företag (A3)

Ett antal olika åtgärder inom olika områden togs fram av projektarbetsgruppen för att förbättra synligheten av Biobank Sverige och relevanta tjänster för forskare och företag. Nedan listas de i punktform:

- *Kartlägg information om Biobank Sverige på universitetens hemsidor*
- *Dela goda exempel på synliggörande av biobanksservice och Biobank Sverige*

Här genomfördes en kartläggning som visade att det i flera fall saknas information om Biobank Sverige på hemsidor för universitet och högskolor. Projektet tog därför fram ett förslag på standardtext med grundläggande information om biobanksforskning och hänvisningar till Biobank Sverige som kan användas. Förslaget skickades, tillsammans med ett foljbrev, till dekanerna i styrgruppen för Biobank Sverige, vilka i sin tur skickade vidare till respektive universitet, samt direkt från ordförande i Biobank Sveriges beredningsgrupp till berörda högskolor och biobankssamordnare.

Förhoppningen är att forskare efter denna åtgärd enklare ska hitta den information de söker även om de utgår från hemsidan för sitt lokala universitet/högskola. Detta kan vi till viss del följa upp genom att analysera trafikällor för biobanksverige.se.

⁴ Dokument K1b: ”Praktika för tillgång till biobanksprov och personuppgifter för forskning”

- *Identifiera områden/grupper som vi inte når ut till i dagsläget*

Projektet konstaterade att den målgruppsanalys som är del av Biobank Sveriges kommunikationsstrategi täcker in de målgrupper som är relevanta, men att forskningssjuksköterskor är en gruppering vi bör fokusera extra mycket på eftersom de ofta söker information på forskarens uppdrag.

- *Ta fram trycksak/folder med information om "best practice" som instruktion till kunder*

Denna åtgärd bedömdes vara överflödig och avskrevs.

- *Marknadsför och kommunicera tjänstekartan och förtydliga kontaktpunkter*

Frågan om marknadsföring togs vidare i samordningsgruppen för kommunikation (SamKom) som en del i den övergripande planen för marknadsföring i bl.a. sociala medier. Ingångar till tjänstekartan förtydligades också via den nya webbaserade guiden på hemsidan.

- *Ta fram korta instruktionsfilmer*

Många av processerna kring biobankning kan upplevas som komplicerade och svåra. En del av lösningen på detta problem är att göra kommunikation kring regelverk och processer mer lättillgängligt och skapa en högre medvetenhet bland forskare och andra användare om vilka tjänster Biobank Sverige erbjuder dem. Ett verktyg för att förbättra möjligheterna till informationsspridning och kommunikation är att använda informativa filmer som dels kan komplettera utbildningsmaterialet i våra e-kurser, och även delas på t.ex. hemsidor och andra digitala medier för ökat genomslag.

Denna åtgärd identifierades tidigt av projektet som högt prioriterad men eftersom det finns beroenden till framtagandet av e-kurser har initiativet ännu inte kunnat genomföras. Med anledning av kommunikationsaspekten i produktionen av filmer har filmprojektet nu överlämnats till Biobank Sveriges kommunikatörer som ska passa in det i den övergripande kommunikationsplaneringen.

- *Spridning via t.ex. relaterade nätverk, t.ex. Kliniska studier Sverige*

Frågan överlämnades från *Lätt att göra rätt*-projektet till Samordningsgruppen för kommunikation och det löpande kommunikationsarbetet för Biobank Sverige.

- *Inventering och intern spridning av goda exempel, lokalt och samverkansregionalt, på tidiga kontakter med kunder och forskningsstödjande funktioner*

Denna åtgärd visade sig vara svår att genomföra och vid fördjupande diskussioner i projektarbetsgruppen framgick det att denna aktivitet var överflödig eftersom det redan finns forum för dylikt, såsom exempelvis biobankssamordnarnätverket. Projektet genomförde därför ingen särskild åtgärd.

- *Uppdatering av BBMRI-ERIC Directory*

BBMRI-ERIC Directory är en katalogtjänst för information om biobanker och provsamlingar på europeisk nivå som tillhandahålls av BBMRI-ERIC. Biobank Sverige har tidigare lagt in information om ett stort antal svenska provsamlingar i katalogen men informationen har varit bristfällig, inkluderat provsamlingar som inte passar katalogens syfte (att vilja dela prov och

provinformation), samt degraderats över tid i och med förändringar av registrets informationsstruktur.

Vidare är den svenska definitionen av *biobank* inte riktigt densamma som merparten av Europa där kliniska data förväntas ingå i biobankernas informationsmängd och *Lätt att göra rätt* fokuserade därför på att uppdatera listningen av kohortprovsamlingar. En inventering av prioriterade kohorter genomfördes i samarbete med Ingvar Bergdahl (Umeå universitet), som också sammankallar Biobank Sveriges kohortarbetsgrupp. Gerd Johansson (Umeå universitet) etablerade sedan en dialog med dessa kohorter och uppdaterade deras respektive information i registret.

Projektet genomförde även en intressekoll gentemot samtliga provsamlingar som fanns listade i BBMRI-ERIC Directory och frågade om de var intresserade av att ligga kvar eller tas bort. Detta arbete utfördes av Christian Bruzelius och Elin Wallin (RBC Mellansverige). De provsamlingar som ej besvarade förfrågan efter en påminnelse, eller svarade att de ville strykas från registret, raderades sedan.

Kvarvarande provsamlingar behöver uppdateras, likaså behöver registret löpande underhåll och översyn. Det saknas dock personalresurser för detta i Biobank Sverige och detta behov har lyfts till BeSam.

- *Marknadsför kohorter på biobank.sverige.se*

Tillsammans med uppdateringen av BBMRI-ERIC Directory syftade denna aktivitet till att göra det enklare för forskare att hitta lämpliga kohorter med biobanksprov att kontakta för uttagsförfrågningar, samt att öka användandet av våra svenska kohortprovsamlingar.

Med utgångspunkt i samma inventering och prioritering som låg till grund för uppdateringen av BBMRI-ERIC Directory uppdaterades informationen om kohortprovsamlingar på biobank.sverige.se/forskning/befintliga-kohorter. Här lades även in en länk till listningen av svenska provsamlingskohorter i BBMRI-ERIC Directory där det går att se mer metadata om kohorterna.

Arbetet utfördes av Jessica Seger (RBC Mellansverige).

5.1.4. Omvärldsbevakning, inspiration och goda exempel. Utbildning (A4)

Syftet med denna aktivitet var att undersöka om det finns andra utbildningar i vår internationella omvärld än de vi själva erbjuder som vi kan lära av och eventuellt förmedla. Lena Thunell genomförde en kartläggning som sammanfattas i rapporten ”*LAGR A4.1-2 Omvärldsbevakning, inspiration och goda exempel*”.

Rapporten har överlämnats till Utbildningsgruppen och Samordningsgruppen för kommunikation som inspiration och underlag för löpande arbete där vi exempelvis skulle kunna informera om de listade kurserna, podcasts och filmer m.m.

5.2. Lättare ansökningsprocess (B)

Fokus för detta område var att förbättra våra interna processer, strömlinjeforma rutiner, samt att enhetliggöra och vidareutveckla servicefunktioner och samarbeten med närliggande verksamheter. Genom att höja och säkra kvaliteten på de tjänster vi erbjuder, i större utsträckning samordna oss nationellt kring förfaranden och ärendehantering, samt utöka vårt serviceutbud vill vi effektivisera

vår verksamhet och underlätta ytterligare för de som vänder sig till oss för hjälp – det ska vara enklare även för oss att göra rätt!

5.2.1. Utökat samarbete mellan serviceverksamheterna (B1)

Detta delmål delades upp ytterligare i tre underområden med åtgärder för 1) regulatorisk verksamhet, 2) operativ verksamhet, samt 3) utökad operativ verksamhet (nationella studier).

Aktiviteter för regulatorisk verksamhet:

- B1.1 Kartläggning nuläge av servicegrad hos respektive region och RBC
- B1.2 Ta fram förslag för gemensamma handläggningstider
- B1.3 Genomför pilot om gemensamma handläggningstider
- B1.4 Färdigställ checklista för bedömning av ansökningar
- B1.5 Ta fram förslag gällande internutbildning (utbildningskoncept)
- B1.6 Ta fram förslag för rutiner för samarbete och implementera i verksamhet
- B1.7 Ta fram förslag för gemensam hantering av rådgivning innan ansökan inkommer
- B1.8 Marknadsför central rutin för förhandsgranskning av ansökningar och se till att den används i verksamheterna.
- B1.17 Hjälptext i blanketter

Mycket arbete inom detta område utfördes av Hanna Fransson och Karin Johansson som kartlade handläggningstider och utifrån resultatet tog fram en nationellt överenskommen rekommenderad handläggningstid för biobanksansökningar, samt ett internt dokument till stöd för BBS och handläggare vid rådgivning till forskare tidigt i forskningsprocessen kallat K9⁵. Handläggningstiden enligt den överenskomna nationella modellen är max 10 dagar för nyinsamlade prov och max 30 dagar för befintliga prov, huvudsakligen från Laboratorier för Klinisk Patologi.

Vidare resulterade arbetet i framtagande av hjälptext i blanketter i en fristående dokumentarbetsgrupp, som initierade sitt uppdrag via *Lätt att göra rätt*, men som nu arbetar vidare för egen maskin. Dokumentgruppen består av representanter från samtliga RBC och har som målsättning att:

- Utvärdera och optimera dokument och mallar avseende användbarhet och design
- Harmonisera terminologi för samtliga dokument och mallar
- Koordinera arbetet med andra initiativ inom samma område (t.ex. LV-projektet) för att uppnå samstämmighet avseende tolkning och bedömning av ansökningar
- Utföra fortsatt kontinuerlig översyn

⁵ K9 - Regulatorisk rådgivning och checklista inför ansökan om etikprövning

Hittills har dokumentgruppen hunnit att införa fältnummering i ansökningsblanketterna, vilket syftar till att underlätta för såväl ansökande som handläggare, samt påbörja införandet av interaktiva hjälprutor i ansökningsblanketterna vilket förväntas göra det lättare att fylla i dem korrekt.

Aktiviteter för operativ verksamhet (dvs Laboratoriemedicinska discipliner vid samtliga regioner):

- B1.9 Kartläggning nuläge av servicegrad och handläggningstider
- B1.10 Ta fram förslag för gemensam hantering av rådgivning innan ansökan inkommer
- B1.11 Uppföljning av implementation samt fortsatt marknadsföring av modell för kostnadsberäkning (framtagen för patologi)

För operativ verksamhet visade det sig vara svårare att genomföra en kartläggning av servicegrad och handläggningstider och aktiviteter relaterade till denna ambition placerades slutligen i projektets backlog med förhoppning om att Biobank Sverige kan ta sig an frågan vid annat tillfälle.

Den kostnadsberäkningsmall som framtagits för patologi av Lihme Research AB har tidigare implementerats på Biobank Norr och där anpassats för att täcka in den totala verksamheten. Mallens instruktion kompletterades av *Lätt att göra rätt* med information om hur detta går att göra så att även andra verksamheter kan göra detsamma och upplägget demonstrerades för AU2 av Jenny Åkerblom. *Lätt att göra rätt* överlämnade sedan frågan om implementation till AU2 som beslöt att kombinera införandet av mall för kostnadsberäkning med införandet av en mall för offertering (också den framtagen av Anna Pedersen), vilket är planerat till hösten 2021.

Aktiviteter för utökad operativ verksamhet (dvs. Biobanksfaciliteter i anslutning till Universitetssjukhusen):

- B1.12 Kartläggning nuläge av servicegrad (följ upp) och handläggningstider (nyinsamling och utplock)
- B1.13 Ta fram förslag gällande internutbildning
- B1.14 Ta fram förslag kring prislistor och offerter
- B1.15 Utvärdera och se över rådgivningsrutin, t.ex. skriva SOP
- B1.16 Skapa bättre rutiner för att möjliggöra effektivare utplock

Mycket av arbetet med den utökade operativa verksamheten utförs av provservicekoordinatorerna som arbetar kontinuerligt med enhetliggörande och effektivisering av rutiner och utvärdering av handläggning. För *Lätt att göra rätt* var det svårt att skapa ett dedikerat arbete kring servicegrad och handläggningstider inom ramarna för projektet och dessa frågor placerades i backlog med förhoppning om att de kan drivas fokuserat av PSK-gruppen. I samband med arbetet med kortkurser (se 5.1.1) har framtagande av material för regulatorisk utbildning för PSK påbörjats. Detta planeras också att kunna användas som stöd i rådgivning inför studiestart av nationella provinsamlingar, som är PSK huvudsakliga uppdrag. Den befintliga arbetsrutinen finns beskriven i Nationell studieplan med samtliga erbjudna tjänster listade i en Nationell tjänstekatalog. Arbeta pågår med att utvärdera möjliga gemensamma offertmallar, samt att ta fram en mer detaljerad

arbetsbeskrivning riktad till nya provservicekoordinatorer. Under året har också en informationsfolder om provservicekoordinatorernas service producerats.

Arbetet med att möjliggöra effektivare utplock drivs i ett separat projekt med personer med erfarenhet av kundkontakt, provrörshantering samt IT-stöd och beräknas vara färdigt till slutet av 2021..

5.2.2. Stöd för utökat samarbete (B2)

Syftet med detta delmål var att göra det lättare för Biobank Sveriges personal och interna intressenter att utföra sina arbetsuppgifter på ett så effektivt och bra sätt som möjligt genom bättre administrativa tjänster och stödprocesser, ökad intern kunskapsspridning och tydligare rutiner.

Förbättrad informationsstruktur

- B2.3 Se över innehåll och struktur på projektplatsen och föreslå nödvändiga förändringar
- B2.4 Inhämta förslag på tillägg eller förändringar på biobanksverige.se
- B2.8 Presentera information om pågående och avslutade projekt publikt på biobanksverige.se
- B2.10 Ta fram uppdaterad intern praktika
- B2.11 Marknadsföra intern praktika
- B2.12 Skapa intern kontaktlista

Att berörda personer inom Biobank Sverige enkelt kan hitta rätt information är en förutsättning för att vi ska kunna göra handläggning av ärenden så snabb och smidig som möjligt. *Lätt att göra rätt* genomförde av denna anledning en del förbättringar av hur dokument och information listas och presenteras på Projektplatsen, som är vår gemensamma yta för allehanda dokumentation. Detta arbete utfördes av Elin Wallin, som också skapade en tydlig och omfattande intern kontaktlista med syfte att göra det lättare att nå rätt person/-er vid behov.

Aktiviteter avseende en intern praktika resulterade i ett separat intranät som nu finns tillgängligt via *intranat.biobanksverige.se*. Denna yta tillgängliggör artiklar, dokument, arbetsbeskrivningar, kontaktlistor m.m. på ett enklare sätt än tidigare. Utvecklingen av intranätet har inletts av och kommer att fortgå via den nybildade samordningsgruppen för digital kommunikation (DigiKom) med löpande förbättringar och anpassningar utifrån behov och användbarhet och drivs av Alexander Hertzberg (Stockholms medicinska biobank).

Bättre intern kommunikation

- B2.5 Ta fram förslag på verktyg för, och implementation av, förbättrad intern kommunikation
- B2.6 Etablera nätverk för utökad samverkan och framtagande av best practice per sjukvårdsregion

Biobank Sveriges konstruktion och upplägg medför en del särskilda utmaningar avseende intern kommunikation eftersom alla som är engagerade i verksamheten befinner sig i olika organisationer

och under olika huvudmän. Det medför att vi inte har en gemensam teknisk miljö att förhålla oss till och inte heller en gemensam kultur eller best practice för hur vi kommunicerar med varandra. E-post används förvisso av alla, men det är ett relativt trubbigt sätt att sköta kommunikation på som dels kan belasta inkorgen på ett besvärande sätt och dels saknar stöd för interaktiv kommunikation vilket är ett allt tydligare behov för Biobank Sverige. Det finns ett flertal stora plattformar som används för detta idag, såsom exempelvis Microsoft Teams och Slack.

Via *Lätt att göra rätt* utvärderades Slack som potentiell gemensam kommunikationsplattform, eftersom den redan har etablerats av vissa inom Biobank Sverige. Dock tillåter inte alla huvudmän användningen av denna plattform och eftersom den inte kan inkludera alla är den heller inte ett alternativ för verksamhetsövergripande kommunikation. Behovet av en plattform som tillåter enklare, snabbare och tydligare intern kommunikation kvarstår och är nu en fråga som har plockats upp av samordningsgruppen för kommunikation (SamKom). Inte minst har behovet förtydligats under covid-pandemin då allt fler har arbetat på distans och möjligheten till informella möten på arbetsplatsen har minskat.

Frågan om nätverk för best practice per samverkansregion prioriterades lågt i projektplaneringen och visade sig också vara överflödig då det redan finns den här typen av sammanslutningar i landets sjukvårdsregioner.

Övrigt

- B2.7 Ta fram förslag på verktyg för säker delning av dokument
- B2.9 Utredning om avtal enligt multicenterprincipen

Att säkert kunna dela dokument mellan personer i Biobank Sverige är ett behov som har lyfts ett flertal gånger av våra provservicekoordinatorer. De behöver kunna dela etikgodkännanden och andra typer av dokument med varandra, vilket i praktiken innebär utlämnanden av dokument mellan huvudmän. Frågan utreddes av *Lätt att göra rätt* och resulterade i ett förtydligande kring rutiner i handlägnings-/ansökningsprocessen då vi ska efterfråga ett samtycke från ansvarig forskare som tillåter oss att dela den här typen av dokument internt.

Frågan om förvaringsavtal enligt multicenterprincipen utgick från en rapport framtagen av Karolin Bergensträhle och Michiko Mori som överlämnades till AU1 för åtgärder.

5.2.3. Utökat samarbete mellan Biobank, LV och EPM (B3)

- B3.1 Förstudie och kravställning av ärendehanteringssystem (ÄHS) för EU-förordningarna
- B3.2 Beskrivning av behov av ÄHS för biobanksansökningar till BBS.
- B3.3 Säkra finansiering för uppbyggande och förvaltning av ÄHS
- B3.4 Förenkla biobanksblanketter och synka med övriga intressenter

De flesta av dessa aktiviteter ströks tidigt från *Lätt att göra rätt*-projektet eftersom de drivs via ett parallellt projekt i Biobank Sverige med fokus på just ärendehantering enligt den nya EU-förordningen.

Arbete med att förenkla biobanksblanketter och harmonisera detta med övriga intressenter, såsom Etikprövningsmyndigheten och Läkemedelsverket, drivs av Dokumentgruppen som nu arbetar som en fristående avknoppning från *Lätt att göra rätt*.

5.3. Kommunikation

I egenskap av att vara ett verksamhetsövergripande projekt som omfattar ett antal olika delprojekt har behovet av kommunikation för *Lätt att göra rätt* varit stort. Kommunikation har skett löpande med såväl projektresurser och styrgrupp som med intressenter, såväl inom som utanför Biobank Sverige.

Projektledaren har fungerat som kommunikationshubb och haft avstämningar med arbetsgrupper och aktivitetsansvariga i projektet, parallellt med att rapportera progress till projektets styrgrupp (AU1) och andra relevanta grupperingar såsom AU2 och BeSam.

Lätt att göra rätt har skickat ut ett nyhetsbrev vid tre tillfällen som beskrivit projektstatus och aktuell progress. Detta nyhetsbrev har skickats till samtliga i AU1 och AU2 samt övriga som anmält intresse. Ett sista informationsutskick är planerat i samband med slutrapportens publicering. Nyhetsbrevet har varit uppskattat och projektledningens uppfattning är att det har bidragit till engagemang och transparens för projektets arbete.

En utmaning med kommunikationen har varit att löpande kunna sammanfatta och dokumentera arbetet med många parallella aktiviteter. Projektet använde sig av Projektplatsens projektstyrningsfunktionalitet för detta ändamål. Detta verktyg var dock inte bekant för alla och kunde därför inte heller användas till sin fulla potential, men behovet av en gemensam, transparent plattform för projektstyrning består.

5.4. Måluppfyllnad

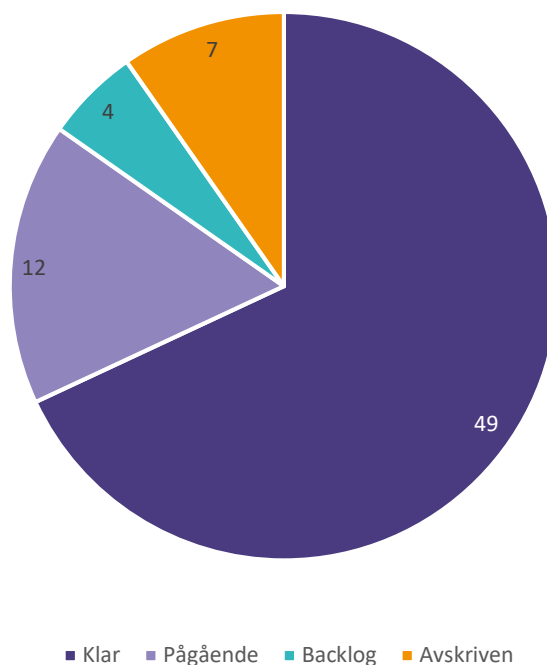
Inget projektdirektiv med formaliserade mål fanns formellt fastslaget för *Lätt att göra rätt*, men väl en initial uppdragsbeskrivning framtagen av AU1 och godkänd via remiss av AU2 (se 3.2 ovan) vilket följande redogörelse är baserad på.

5.4.1. Måluppfyllnad: leveransmål

Snarare än en (1) workshop, såsom uppdragsbeskrivningen förordade, arrangerades fyra kortare dito, vilket behövdes för att samtliga delmål skulle hinna diskuteras och bearbetas till en plan. Resultatet var en omfattande aktivitetslistning baserad på de fördefinierade delmålen med prioriteringsviktning för samtliga aktiviteter utifrån bedömd genomförbarhet och effekt. Aktivitetslistan presenterades för AU1 som godkände den vid ordinarie möte 2020-05-14 samt med fördjupade diskussioner vid särskilt möte 2020-05-27.

Aktivitetslistan har vuxit under projektets gång allteftersom ytterligare relevanta åtgärder har identifierats och vissa befintliga aktiviteter har avskrivits som ej längre relevanta. Exempelvis har detta kunnat bero på att aktiviteter har plockats upp av parallella projekt eller initiativ inom Biobank Sverige och därför inte längre varit aktuella att driva via *Lätt att göra rätt*.

Aktiviteter - status

Figuren ovan visar aktivitetsstatus vid avslut av fas 1 i *Lätt att göra rätt* där 49 av totalt 72 aktiviteter har klarmarkerats. Värt att notera är att de 12 aktiviteter som är markerade som *pågående* drivs vidare i fristående arbetsgrupper eller projekt och i praktiken alltså är avknoppade från *Lätt att göra rätt* projektet. De sju aktiviteter som ligger i backlog har ej kunnat genomföras av projektet men bedöms vara relevanta att tas upp i något annat format i Biobank Sverige på sikt.

5.4.2. Måluppfyllnad: effektmål

Det övergripande och självskrivna effektmålet att det ska vara *lätt att göra rätt* kan brytas ner enligt rubriceringarna nedan. Att mäta effekten har dock visat sig vara utmanande med tanke på projektets totala omfattning och en allmän svårighet i att hitta lämpliga nyckeltal att utgå från.

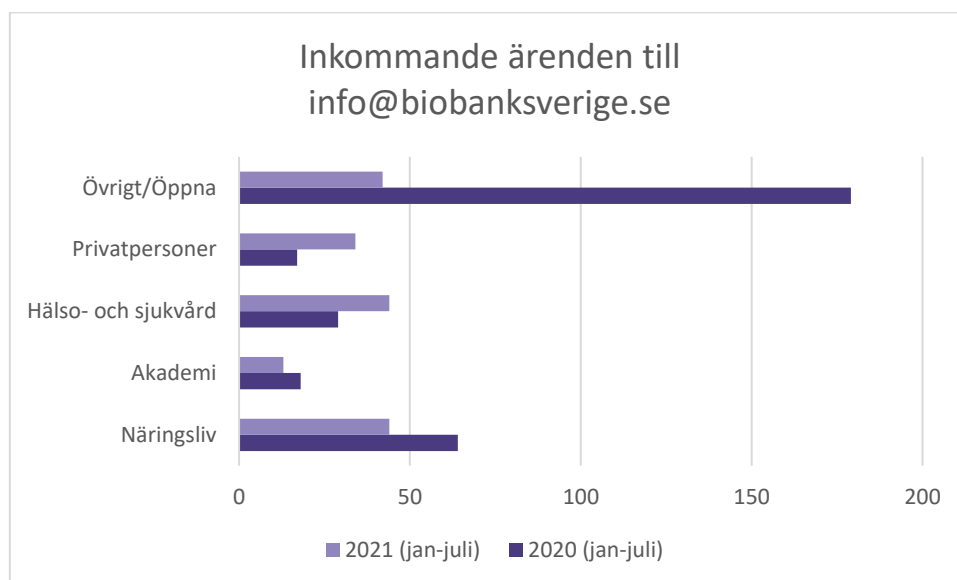
Färre ärenden, enklare och snabbare handläggning

Införandet av K9 (regulatorisk rådgivning och checklista inför ansökan om etikprövning) bör ha givit utslag på handläggningsprocessen runt om i landet och gjort den effektivare. Dessvärre saknar vi i dagsläget nyckeltal som kan ge oss information om det faktiska utfallet och skulle behöva genomföra en kompletterande kartläggning som bl.a. svarar på följande frågor:

- Vilka biobanker/RBC erbjuder förhandsgranskning nu? Med/utan K9?
- Har handläggningstiderna förändrats?
- Tar verksamheterna emot fler valida ansökningar (som inte behöver kompletteras)?

En jämförelse över antal inkommande ärenden till info@biobanksverige.se under perioden januari-juli 2020 respektive 2021 visar att det totala antalet ärenden har minskat med ca 42%⁶ och att ärenden från akademi och näringsliv har blivit färre. Antal ärenden från privatpersoner samt hälso-/sjukvård har dock ökat. Det höga antalet övrigt/öppna ärenden under 2020 beror främst på att vissa handläggare vid denna tidpunkt aldrig hade arbetat med ärendehanteringssystem tidigare och följaktligen inte alltid kategoriserade ärenden rätt när de kom in.

Eftersom de åtgärder som har genomförts på hemsidan främst har varit riktade mot akademi och näringsliv antyder statistiken att de har lett till ett önskvärt resultat där dessa användare i större utsträckning kan hjälpa sig själva och finna den information de eftersöker på biobanksverige.se. Vi bör dock uppmärksamma ökningen av ärenden för övriga ärendekategorier och överväga åtgärder även för dessa användare. Det kan vara så att allt fler ärenden adresseras direkt till biobanker och biobankssamordnare vilket skulle innebära att fler nu känner till hur Biobank Sverige fungerar, men också att antalet direkta förfrågningar nu innebär ett ökat tryck på biobanksverksamheterna. De flesta av dessa verksamheter för dock ingen egentlig statistik över inkommande ärenden/förfrågningar så detta är ett område vi skulle behöva följa upp i mer detalj.

Nöjdare kunder/användare

I kursutvärderingar från e-utbildningen om biobankslagen lyftes önskemål fram inom tre huvudsakliga områden: tekniska, innehållsmässiga och layoutrelaterade. *Lätt att göra rätt* åtgärdade de tekniska önskemålen (bl.a. en översikt för att se var i kursen man befinner sig och hur stor del som är slutförd, samt möjlighet att ta paus för att sedan återgå till där man slutade) och de innehållsmässiga (korrigeringar av information i utbildningen). Efter att dessa ändringar lanserades har kommentarer som berör dylika brister inte återkommit i kursutvärderingarna, vilket antyder att åtgärderna har lett till en ökad nöjdhet bland användarna. Andelen användare som påbörjar men

⁶ Från 307 ärenden under jan-jul år 2020 till 177 ärenden under motsvarande period år 2021.

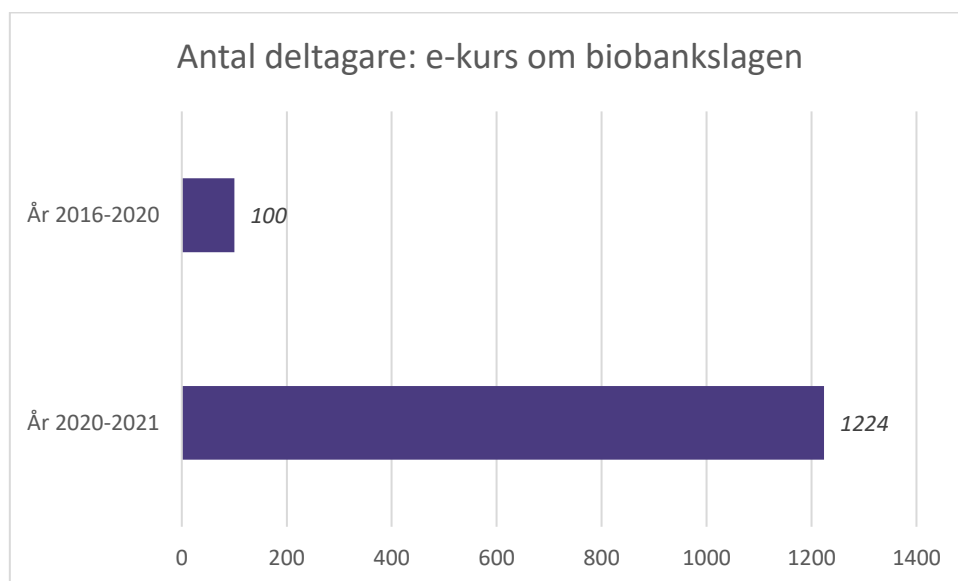
inte fullföljer kursen ligger på ca 30 % och detta verkar inte ha påverkats av hittills genomförda åtgärder.

Under hösten 2021 kommer layoutförbättringar av den befintliga utbildningen, samt kortkurser riktade mot specifika användargrupper, att lanseras, vilket förhoppningsvis kan komma att öka andelen deltagare som slutför kurserna och förbättra nöjdhetsupplevelsen i allmänhet.

Tyvärr har vi under 2021 haft begränsade möjligheter att ta ut statistik över trafik för biobanksverige.se eftersom SKRs riktlinjer inte längre godkänner webbanalysverktyget Google Analytics, vilket gör det svårt att visa konkreta siffror för hur den webbaserade guiden har kommit att användas. Vi har nu övergått till att istället samla in statistik via Matomo men denna data sträcker sig endast en kort tid tillbaka i tiden. Den feedback som har inkommit från användare har dock varit positiv och vi bör fortsätta att följa upp hur guiden används och hur den kan förbättras ytterligare.

Större medvetenhet och kunskap om biobanksprocesser hos kunder/användare

Den digitala utbildningen om biobankslagen blev kostnadsfri under 2020 vilket ledde till en stor ökning av antalet deltagare⁷. Det är också möjligt att de förbättringar som har utförts har bidragit ytterligare till viljan att genomföra kursen.

Tillsammans med åtgärder för mer lättillgänglig information på biobanksverige.se, såsom den webbaserade guiden för forskare, ser uppdateringar av e-utbildningen om biobankslagen ut att ha

⁷ Från att kursen blev kostnadsfri 2020 har 502 personer slutfört och 722 personer påbörjat den. Innan dess, dvs. mellan 2016-2020, var det ca 100 personer som genomförde den.

ökat kunskapen om vissa biobanksprocesser. I dagsläget finns det dock inget nyckeltal att peka på som kan kopplas direkt till ett sådant antagande.

5.5. Verksamhetsförankring

Projektet har haft en löpande förankring i Biobank Sveriges olika arbetsutskott som representerar våra olika verksamhetsområden och som tillsammans också tog fram den initiala uppdragsbeskrivningen. Utöver detta var arbetsgruppens sammansättning utformad för att ge en bred förankring vad gäller såväl verksamhetsområden som geografisk representation. Detta innebär att projektplanen, som arbetades fram av arbetsgruppen, fick en naturlig förankring i verksamheten som helhet. Vidare har projektet löpande rapporterat till AU1 och BeSam, samt vid behov till AU2 och AU3. Projektet har även använt sig av referensgrupper för särskilda projekt, såsom den webbaserade instruktionen. Projektledningen har också varit adjungerad i andra grupperingar vid behov för ytterligare förankring, t.ex. SamKom.

De nyhetsbrev som har skickats ut har inkluderat en uppmaning om feedback till projektet och det har också arrangerats ett antal öppna webinarier där deltagare har haft möjlighet att inkomma med synpunkter och tankar till projektet. Projektplaneringen har funnits tillgänglig för alla i Biobank Sverige via Projektplatsen.

På det hela taget har förankringsprocesserna fungerat väl och arbetsutskotten har varit ett stort stöd i detta. En reflektion från projektet är att webinarier har visat sig vara en uppskattad och värdefull metod för att skapa engagemang, sprida kunskap och förankra viktiga frågor.

6. Utvärdering och *lessons learned*

För att utvärdera projektet arrangerades två workshops. Först ett tillfälle den 3:e maj som var öppet för alla inom Biobank Sverige och sedan ett den 19:e maj för endast AU3. Det förra fokuserade på lärdomar från projektets genomförande och resultat, medan det senare fokuserade på bestående och kommande behov utifrån projektets ansats om att underlätta för forskning på biobanksprov.

6.1. Öppen workshop om lärdomar 2021-05-03

Deltagare: Information om workshopen gick ut via nationellt informationsmöte, AU1, AU2 och projektarbetsgruppen. Totalt var 62 personer anmälda till eventet och det faktiska deltagarantalet var ca 35 personer⁸.

Plats: Digitalt via Zoom

Tid: 2021-05-03, kl. 13:00-15:00

Facilitator: Christian Bruzelius

Moderator: Elin Wallin

⁸ Några deltagare kom och gick under workshopens gång, varför det inte går att säga en exakt siffra.

6.1.1. Workshop 1, del 1: effekt

Under den första delen av workshopen arbetade deltagarna med frågor om projektets effekt:

- Upplever verksamheterna en förbättring – har det blivit lättare att göra rätt? På vilket sätt?
- Upplever forskarna en förbättring – har det blivit lättare att göra rätt? På vilket sätt?
- Vilka mätvärden är relevanta och meningsfulla att följa över tid och vem ska göra uppföljningen?

Många av de insikter som kom fram under övningen talade för att de åtgärder projektet har genomfört också har inneburit faktiska förbättringar, men att det samtidigt kvarstår arbete som bör göras. Följande figur visar ett axplock av kommentarer som framkom under del 1 av workshopen:

Som summering av resultatet från del 1 kan sägas att:

- Det finns en övergripande intern uppskattning och stöd för genomförda och initierade åtgärder bland verksamheterna

- Det finns ett tydligt behov för verksamheterna av att arbeta aktivt och långsiktigt med målsättningen om att det ska vara *Lätt att göra rätt*
- Det är viktigt att förbättra interna processer för att kunna ge så effektivt stöd till forskningen som möjligt
- Osäkerhet kring genomslag för forskare, även om viss positiv feedback har inkommit
- Det finns en del utmaningar med att mäta effekt för forskare
- Självhjälp för forskare är en bra målsättning men behöver kompletteras med personlig service
- Vi bör följa upp över tid även efter projektets avslut

6.1.2. Workshop 1, del 2: metod

Den andra delen av workshopen handlade om projektgenomförande och metod med syfte att utvärdera och lära av projektets framgångar och misstag så att Biobank Sverige kan förbättra sitt arbetssätt inför kommande projekt. De frågeställningar som togs upp var:

- Hur lär vi av våra projekt på bästa sätt?
- Hur fångar vi upp behov på bästa sätt?

Resultatet från övningen presenteras i följande sammanställning:

Hur fångar vi upp behov på bästa sätt?

- Bjud med forskare på workshops och interna möten
- Lyssna på klagomål. Kommer ofta in via funktionsbrevlådor
- Lär av regionala olikheter - regelverk och metodik kan skilja sig åt och vara inspiration
- Kundnöjdhetsundersökningar i samband med kontakt/handläggning
- Omvärldsbevakning för att identifiera framtida behov, som t.ex. ändring av biobankslagen
- En tydlig kommunikationskanal till oss för synpunkter och idéer
- Aktivt fånga upp behov i rådgivningssituationer
- Öka samarbete med andra aktörer inom området, som tex. kliniska studier sverige, Lif m.fl. och inventera behov tillsammans
- Ha en tydlig process för att lyfta behov och idéer
- Se till att ha referensgrupper som verkligen speglar rätt målgrupp
- Frågeformulär till forskare
- Främja nätverkande
- Utnyttja befintliga arbetsgrupper
- Titta på lokala behov och arbetsgrupper
- Dela resultat från juridiska diskussioner från olika huvudmän (tolkningar)

Hur lär vi av våra projekt på bästa sätt?

- Ena processer och arbetssätt nationellt
- Dela information via workshops precis som den här
- Det saknas information och mötesforum för de som har liknande arbetsuppgifter men inga definierade roller
- Fler nationella möten - korta sådana!
- Öka användningen av framtagna stöd och dokument
- Synliggöra pågående initiativ och projekt så att vi inte överlappar
- Bra med en koordinerande funktion som synliggör det övergripande behovet och insatser som pågår (som LAGR)
- Kommunicera till andra aktörer inom området vad vi åstadkommer i våra projekt (och vill åstadkomma)
- Förbättra intern kommunikation kring vad som pågår, t.ex. informationsbrev
- Fler webinarier på avgränsade ämnen för att diskutera och sprida information - idéskapande
- Gör det möjligt att prenumerera på uppdaterade dokument eller specifikt intresseområde
- Sprida kunskap
- Lärande bör vara del av projekten
- Dela resultat från juridiska diskussioner från olika huvudmän (tolkningar)

Sammanfattningsvis lyfte verksamheten fram att:

- Rutiner kring projektkommunikation behöver stärkas, exempelvis genom att inkludera lärande i projektplaneringen, att arrangera fler workshops och webinarier som informerar om våra projekt, samt att enhetliggöra projektprocesser och arbetssätt
- Pågående och genomförda projekt behöver synliggöras bättre såväl internt som externt
- Vi bör arbeta mer för att aktivt fånga upp behov, synpunkter och klagomål från forskare och andra intressenter, till exempel genom att skapa en tydlig kommunikationskanal för detta och bjuda in dem till workshops och interna möten i större utsträckning, samt att arbeta mer aktivt med referensgrupper
- Vi kan bli bättre på att fånga upp behov genom de kontaktytor och forum vi redan har, såsom rådgivningssituationer och befintliga arbetsgrupper
- Det vore bra att lära mer och inspireras av varandra

6.2. Workshop med AU3 om behov 2021-05-19

Deltagare: Ingvar Bergdahl (UmU), Göran Bergström (GU), Gunnar Engström (LU), Carl Johan Östgren (LiU), Patrik Magnusson (KI), och Petra de Verdier (för branschorganisationerna), Sonja Eaker (BIS), Anna Beskow (BIS), Elin Wallin (BIS), Christian Bruzelius (BIS)

Plats: Digitalt via Zoom

Tid: 2021-05-19, kl. 13:00-14:30

Facilitator: Christian Bruzelius

6.2.1. Workshop 2, del 1: var är vi nu?

Under den första delen av workshopen arbetade deltagarna med frågor om nuläget, utifrån de åtgärder som projektet har genomfört:

- Med utgångspunkt i era respektive roller och verksamheter, samt ambitionen om att det ska bli *lättare att göra rätt*, vilka lågt hängande frukter anser ni att Biobank Sverige bör fokusera på att plocka just nu?
- Bör kommunikationen med forskare om deras behov, samt pågående och planerade åtgärder, förbättras och i så fall hur?

Resultatet från övningen presenteras i sammanställningen nedan:

Lågt hängande frukter:

- Viktigt med samordning och medvetandegörande om vad som redan finns
- Elektronisk signering av blanketter
- Harmonisering - att biobankerna gör så lika som möjligt i allt från terminologi till processer
- Anpassa blanketter efter kund-/användarperspektiv snarare än att utgå från mottagaren
- Bygg vidare på PSK-rollen och marknad för den bättre
- Skapa förutsättningar för att forskaren enkelt ska skapa beständiga och bra kontaktvägar

Kommunikation och behovssondering:

- Hemsidan är bra och vi behöver kommunicera att den finns
- Panel eller referensgrupp att testa idéer och åtgärder på
- Följa upp löpande med panel för att förstå deras upplevelse. ca 3 ggr/år . De bör ta egna anteckningar under vägs
- Aktivt bjuda in till paneldeltagande vid uppstart
- Initiera kommunikation och dialog tidigt, t.ex. vid doktorandutbildningar - möjligheter och vilket stöd som finns. Var är dörren?
- Fiska i främmande vatten - prata även med forskare som inte är välbekanta med biobanksprocesserna
- Information behöver bättre spridning, bl.a. till lärosäten

Sammanfattningsvis lyfte AU3 fram att:

- Biobank Sverige bör fortsätta att förenkla och förtydliga sina tjänster och service-erbjudanden
- Kommunikationen med forskare bör förbättras
- Vi bör arbeta aktivt för att bättre förstå och kunna anpassa oss efter forskarnas behov – viktigt att också se dem som en heterogen grupp

6.2.2. Workshop 2, del 2: vart är vi på väg?

Under den andra delen av workshopen diskuterades istället vilka behov vi kan komma att behöva fokusera på framöver:

- Utifrån er kännedom om det svenska och internationella forskningslandskapet och era respektive verksamhetsområden, vilka behov bör Biobank Sverige särskilt uppmärksamma och förhålla sig till i ambitionen om att det ska vara lättare att göra rätt att forska på biobanksprov?

Följande sammanställning visar vad som framkom under övningen:

Framtidsspaning:

- Nya provtyper
- Påverkansarbete lagar och regler
- Hämta erfarenheter från Norge
- Regionernas möjligheter att samverka - en viktig framgångsfaktor
- Provets värde är avhängigt vilken provinformation som går att koppla till det, inte bara direkt provinformation utan även från andra register och digital provdata som sekvenseringsdata och bilder
- Någon gång föreställer vi oss en one-stop-shop som troligtvis inte är i Biobank Sveriges regi och som faciliterar länkning och samverkan mellan infrastrukturer
- Elektroniska samtycken
- Designa lösningar för användning ej för förvaring, t.ex. NBR.
- Påverkansarbete i media, t.ex. reportaget i Aftonbladet
- Liquid Biopsy
- Lagring av provinformation och digitala bilder m.m. - risker och fördelar
- Konkurrens från grannländer som har kommit längre
- Ta höjd för att NBR tillåter och stärker möjligheter till forskning som inte görs idag
- Juridik som stödjer länkning av information från olika källor - vad är Biobank Sveriges roll?
- Koppling data/prov
- Krav utifrån om konformitet för informations-utbyte och integration
- Gör det enklare att hitta kontroller

Sammanfattningsvis lyfte AU3 fram att:

- Lösningar för framtida (och nuvarande) behov förutsätter aktivt påverkansarbete och opinionsdrivande kommunikationsinsatser
- Vi behöver förhålla oss till konkurrens från omvärlden såväl som kommande nya tekniker och metoder
- Vi behöver skapa förutsättningar som kan öka värdet och användningen av biobanksprov, t.ex. tekniska infrastrukturer och regelverk som möjliggör och tillåter sammankoppling av provinformation med andra datakällor
- Forskning som inte görs idag och som heller inte är påtänkt behöver också inkluderas i det löpande målarbetet – t.ex. genom kontinuerlig omvärldsbevakning och behovssondering – och lösningar som implementeras bör inte skapa onödiga inlåsningar

6.3. Övriga reflektioner

Utifrån mitt perspektiv som projektledare för *Lätt att göra rätt* vill jag framhålla att det finns ett värde i att kunna arbeta efter en gemensam standardprocess och med verktyg som alla relevanta individer behärskar och har tillgång till. I detta fall användes Projektplatsen för projektstyrning och även till viss del till kommunikation i projektet, vilket fungerade förhållandevis väl. En tydligare policy kring hur projekt dokumenteras och administreras skulle dock ha inneburit en större igenkänningsfaktor och därmed effektivitet i projektstyrningen. Jag skulle således gärna vilja se att vi implementerar ett gemensamt projektstyrningsverktyg samt riktlinjer för hur det ska användas så att vi uppnår en större enhetlighet i våra projektprocesser. Förutom ökad effektivitet skulle detta också kunna leda till högre transparens, engagemang och uppföljningsmöjligheter.

Vidare ser jag också ett tydligt behov av en kommunikationsplattform för intern kommunikation, annan än e-post. Det är ofta värdefullt att kunna ha diskussionstrådar inom specifika aktiviteter och delprojekt, vilket tenderar att bli klumpigt och svårpenetrerat i ett e-postformat.

Eftersom vi är en stor och komplex organisation med stor geografisk spridning är informationsspridning och kunskapsöverföring alltså en utmaning och här upplevde jag att projektets öppna webinarier och workshops var en framgångsrik metod som lyckades att både informera och engagera. Dylika arrangemang bör vara koncisa och välstrukturerade – troligtvis ej mer än två timmar långa. Det har också varit en värdefull möjlighet att samla in feedback vid själva arrangemangen för att på så sätt ha större möjlighet att förbättra inför nästa gång, antingen genom öppna frågor i realtid eller genom utvärderingsenkäter som skickas ut i efterhand till deltagarna.

Som projektledare är det förstås viktigt att leverera på projektets mål. Av den anledningen är det något utmanande när målen inte är konkreta och väl utarbetade från projektets start och jag vill därför också uppmuntra Biobank Sverige att lägga lite extra tid på att ta fram ett komplett projektdirektiv inför att projekt startas upp – i synnerhet vid större projekt.

7. Rekommendationer

Med utgångspunkt i projektets utfall och utvärderingar rekommenderas följande:

- Att Biobank Sverige fortsätter att arbeta långsiktigt med målsättningen att det ska vara lätt att göra rätt
- Att lämpliga nyckeltal identifieras och följs upp kontinuerligt för att mäta utveckling över tid i förhållande till målsättningen om att det ska vara lätt att göra rätt
- Att det finns en implementerad metod för löpande behovssondering som inkluderar alla relevanta intressenter, såväl interna som externa

En av utmaningarna med att driva projektet *Lätt att göra rätt* har varit att det till viss del inte har varit ett avgränsat projekt. Vi har förvisso benämnt det som ett *paraplyprojekt* men även ett sådant bör uppfylla kriterierna för ett projekt och därmed vara avgränsat i tid. Utmaningen här uppstår i det faktum att *Lätt att göra rätt* egentligen är mer av en *mission* och en strategisk målsättning än ett avgränsat projekt – vi vill ju inte sluta att arbeta med att effektivisera och förbättra vår verksamhet bara för att projektet tar slut. Det betyder i förlängningen att många av de aktiviteter som huserats under paraplyet lever vidare och fortsätter att drivas i någon form men att uppföljningen av dem som del av ett övergripande projekt upphör, och därmed riskerar vi också att gå miste om helhetsbilden. Givetvis har vi en ambition om att vi ska underlätta så mycket som möjligt för våra användare (såväl externa som interna) och göra våra processer så smidiga och effektiva som bara möjligt – men vi skulle behöva ge denna ambition en starkare röst. Ett sätt att göra det på skulle vara att inkludera en tydlig formulering i vår strategiska plan, vilket kanske kan vara en lämplig utgångspunkt.

Vidare har det visat sig vara svårt att analysera effekthemtagning i projektet eftersom vi i dagsläget inte har tillgång till lämpliga nyckeltal. Vill vi arbeta långsiktigt med verksamhetsförbättring är detta ett område vi skulle behöva utveckla. Nyckeltal som skulle kunna vara intressanta utifrån en målsättning att det ska bli allt lättare är exempelvis:

- Antal inkommande supportärenden till info@biobanksverige.se per typ
- Handläggningstider för biobanksansökningar
- Antal/andel valida biobanksansökningar
- Antal kursdeltagare på e-utbildningar, varav andel som slutför
- Antal besökare på självhjälpsfunktioner på biobanksverige.se
- Nöjdhetssupplevelse från rådgivning

Uppföljningen av dylika nyckeltal bör göras med stor transparens och med tydlig koppling till vårt målarbete och vår operativa och strategiska plan. Förslagsvis därför i en årlig sammanställning som ger oss bättre förutsättningar till informerade beslut vad gäller planering och prioriteringar i verksamheten.

En förutsättning för att ett långsiktigt arbete med *Lätt att göra rätt* ska vara framgångsrikt är att det har en stark verksamhetsförankring och koppling till aktuella och faktiska behov. Av denna anledning skulle det vara bra om Biobank Sverige arbetar vidare för att skapa en metod och plattform för behovssondering där vi kontinuerligt möter och stämmer av nuläge såväl som kommande behov. Här är det också viktigt att inkludera forskningsrepresentanter som inte redan har en god förståelse för biobanksprocesser för att, så att säga, ”fiska i främmande vatten”.

Ett sådant arbete bör också integreras i projektarbetsmodellen där öppna webinarier och workshops kan vara givande för såväl de enskilda projekten som verksamhetsplaneringen och informationsspridningen i stort för Biobank Sverige.

8. Bilagor och övriga hänvisningar

- Backlog: Lätt att göra rätt, fas 1